
Expressions i paraules catalanes correctes -avis

Autor:

Data de publicació: 22-01-2019

Deus lo volt - El crit dels creuats... era occità-català!!! Jo seguiré "emprant el "lo" per al neutre, perquè el considero necessari per evitar "imprecisions al expressar-nos"..(com també em fa falta el "li diré", hi ha gent que m'hi vol fer servir "el"). Al dir "el que passa" no dius si passa una persona o està passant alguna cosa (encara que es pot emprar "allò que passa"), a més al suprimir-lo perdem part de la nostra història ja que Jacme I, com tothom a la seva època, l'emprava.

El crit dels creuats DEUS LO VOLT! era occità-català, per a mí la mateixa llenguaConeixia d'antuvi que la creuada de Sant Lluís va sortir d'Aigües mortes, així que no em va estranyar aquesta troballa del crit dels creuats..Així podreu entendre el fet de perquè defenso el "lo" neutre en català:

El "LO" forma part de la nostra història, ENCARA QUE SIGUI IGUAL QUE EN CASTELLÀUs re-copio aquest article d'opinió escrit als anys 90 quan vaig tornar de Madrid posat una mica al dia...

Com podeu veure soc lo tiet Manel, d'arenyautes.com

soc pre-TV3 dels que parlem un "català "horroròs".. "en comptes d'espantós

El "lo" neutre en català - Deus lo volt - El crit dels creuats

Jo seguiré "emprant el "lo" per al neutre, perquè el considero necessari per evitar "imprecisions al expressar-nos"..(com també em fa falta el "li diré", hi ha gent que m'hi vol fer servir "el"). Al dir "el que passa" no dius si passa una persona o està passant alguna cosa (encara que es pot emprar "allò que passa"), a més a més al suprimir-lo perdem part de la nostra història ja que Jacme I, com tothom a la seva època, l'emprava com article o com complement directe.

En català arcaic, l'ús de «lo» com a article, pronom o complement directe era corrent i es considerava correcte en molts contextos. Tot i que avui en dia no és normatiu en català modern, en textos antics o en contextos que imiten l'arcaisme, és perfectament vàlid utilitzar-lo d'aquesta manera. Així doncs, les frases que proposes són correctes des d'una perspectiva arcaica:

Lo Josep: Aquí, «lo» funciona com a article definit masculí, equivalent al «el» modern.

Amagar-lo: En aquest cas, «lo» actua com a pronom feble de complement directe, igual que en català modern.

Deu lo vol: Aquí, «lo» és el complement directe del verb «vol», i també seria correcte en català arcaic.

En català modern, aquests usos s'han simplificat:

Lo Josep ? El Josep

Deu lo vol ? Deu ho vol (o Deu el vol, depenent del context).

Per tant, treballant en un context arcaic o literari, l'ús de «lo» és adequat i reflecteix una forma antiga de la llengua.

En el català arcaic i en algunes varietats dialectals actuals, és correcte utilitzar "lo" com a article determinat masculí singular, com a pronom i com a complement directe. Expressions com "Lo Josep", "amagar-lo" o "Déu lo vol" són exemples típics d'aquest ús.

Ús de "lo" com a article determinat:

Article masculí singular: En el català medieval i fins al segle XVI, "lo" era l'article masculí singular estàndard. Per exemple, en textos com "Lo somni" de Bernat Metge.

Persistència dialectal: Actualment, l'ús de "lo" com a article es manté viu en dialectes com el català nord-occidental i alguns parlars de les Terres de l'Ebre i la Franja de Ponent. Per exemple: "Lo riu Ebre és cabalós."

Ús de "lo" com a pronom i complement directe:

Pronom personal: "Lo" s'utilitzava com a pronom de tercera persona masculí singular, equivalent a "el" en l'estàndard actual. Exemple: "Amagar-lo", que significa "amagar el".

Expressions fixades: Frases com "Déu lo vol" reflecteixen aquest ús pronominal i són testimonis lingüístics de períodes antics.

Evolució cap a la normativa actual:

Substitució per "el": Al llarg dels segles, la llengua catalana va experimentar canvis que van portar a la substitució de "lo" per "el" en l'estàndard modern, tant com a article com a pronom.

Normativa de l'IEC: L'Institut d'Estudis Catalans estableix "el" com a forma normativa, tot i que reconeix la riquesa dialectal i permet l'ús de "lo" en contextos literaris o col·loquials que representen parlars regionals.

Riquesa dialectal i cultural:

Conservació en dialectes: L'ús de "lo" és un tret distintiu que enriqueix la diversitat del català. A les Terres de l'Ebre, per exemple, és habitual sentir-lo en la parla quotidiana, la qual cosa reflecteix una herència lingüística ancestral.

Topònims i antropònims: Alguns noms propis conserven "lo", com "Lo Port" (massís dels Ports) o personatges històrics com "Lo Parrano".

Expressions i usos actuals:

Article neutre: En algunes construccions, "lo" s'utilitza com a article neutre per introduir oracions subordinades o conceptes abstractes. Exemple: "Això és lo que vull dir."

Frases fetes: L'expressió "Lo que no mata engreixa" és una dita popular que manté aquest ús tradicional.

Una mirada a la història:

És fascinant observar com l'ús de "lo" ens connecta amb les arrels del català i revela la influència de llengües veïnes com l'aragonès i l'occità, on també apareix aquesta forma. La llengua és un ésser viu que evoluciona, però alhora conserva petjades del passat que enriqueixen el seu patrimoni.

No he volgut dir mai, ni afeccionat, ni vaixell, (que són unes paraules catalanes molt maques), tenint al diccionari.. "afició" i "embarcar" les arrels s'han de conservar dins de paraules de la mateixa família, no pot ser que tinguem també una "extensió" de terreny, però no "s'extén" de nord a sud sinó que "s'estén" (això és una parida d'en Peio Fabra.. que és com li deien els seus nebots).

L'any 90 vaig participar en la traducció del Windows al català, va caler introduir termes com "fer click – clicar". En anglès hi ha dos qualificatius per la memòria: "extended" i "expanded", que per "convenció" defineixen dos tipus de memòria completament diferents. El nostre filòleg (per cert molt bó), traduïa ambdòs per "ampliada", totalment imprecís, em deia que en castellà tenen: "tender la ropa i extender un mapa sobre la mesa", però que en català, estendre era nomès per estendre la roba, mirant el Pompeu Fabra i gràcies al Martí Vergès va acabar acceptant "estesa" i "expandida", com s'ha traduït a la resta de llengües romàniques.

La llengua catalana és molt rica en matisos i els estem perdent per tal de substituir castellanades emprades a la llengua "vulgar"

El "a més" (sense repetició), és un problema ja que no ha existit mai en el nostre català de cada dia. Des de fa 73 anys, "he escoltat la veu del poble que canta millor que jo" i diu clarament: "a més a més".

El "tu rai!", Intentem traduir-lo a qualsevol idioma:

"A ti, que no te falta nada, que vives como quieres..., como te va a importar!"

"You, that you do not lack anything, that you live as you want ..., how will you care!"

"Toi, que rien ne te manque, que tu vis comme tu veux ..., comment vas-tu t'en soucier!"

Recordeu l'acudit?: No és igal dir..Fred mac Murray que..Tu rai que no tens fred Mac

Gent que parla un català "escaient" està fent servir (emprant..) expressions que no han sigut ni seran mai catalanes, i lo més fotut és que ens les estan enganxant, i això és molt greu: l'altre dia un bon amic català fins la medul·la em va deixar anar un "anem a veure... , vindré a les deu i mitja.."

Virus anglesos que ens han envait

L'expressió anglesa "in 20 minutes" traduïda al català com "en 20 minuts" i que en català seria "d'aquí 20 minuts"

Virus castellans que ens estan envaint (mireu TV3...)

En vaig preparar una pila!, però no els trobo, us els faré arribar....

"Anem a veure" o "A veure" es la traducció del castellà "vamos a ver" "a ver", pot ser és la traducció de "let's see", però que també s'empra com imperatiu semblant al català "vegem". Tenim una expressió vulgar molt catalana:"aviam", i la acadèmicament correcte "veiem" o bé "vegem"

"Anem a fer..", també com imperatiu i derivat de l'anterior es posa un "anem a .." davant d'un verb que en català no ha portat mai el "anar" (sobre tot a TV3): "anem a mostrar-vos" en lloc "us mostrarem", "Anem a fer.." en lloc "tot seguit farem"

Molts nanos jovenets diuen (lo pitjor és que els seus mestres també ho diuen) :

"hi ha que" (traducció de "hay que") en lloc de "s'ha de"

"m'he caigut" (traducció de "me he caído") en lloc de "he caigut"

"se m'ha caigut" (traducció de "se me ha caído") en lloc de m'ha caigut

"tenda" en lloc de botiga (que diran?, tender en lloc de botiguer?)

"ho que passa", en lloc de "lo que passa", aquest ja és el summum.

Amb el "ja vaig" (traducció de "ya voy") en lloc de "ja vinc", cal obrir capítol apart:

No si pot fer res, els castellans tenen el cervell girat. Els 8 anys que vaig passar a Madrid, ens varem fer un fart

d'aguantar, un amic francès i jo:

Cómo que "ahora vengo" será "ahora voy". No em va servir de res el fet de que "tots" els idiomes moderns fan servir el "vinc" cap a la persona amb qui parles: Vindré a veure't..

I will come to see you..Je viendrais te voir..Io verro vederti...Ich will kom sehen du...Inclús a les llengües nòrdiques...

Els "en" i els "hi"

No hi ha manera, i això que són com en italià i en francès..., el que no els ha mamat de petit o no els posa o en posa allà on no toca!

"les nou i mitja"

No deixem que ens facin perdre els quarts, marcats per les tintinabulla de Ripoll, que són una prova evident que vam ser els primers en tenir rellotges => quan no tenien prou precisió per a detallar els minuts.. (vegeu el meu estudi sobre el rellotje de Ripoll, sense busques nomès amb les tintinabulla i mogut per un contrapès).

A Alemanya també els fan servir, (vol dir que ens van venir correu al darrera...)

Que el primer rellotge mecànic el va fer Gerbert d'Orlhac => Silvestre II (deixeble de Ripoll), està reconegut mundialment.., l'únic que afegeixo és que el va treure d'un de Ripoll, d'en Lupitus Barchinonensis.

El rellotge, és català, ben nostre... (s.x, 920), a Castella no els van tenir fins més tard..que bonic poder dir!, m'afanyarè, passa una mica d'un quart i mitg de deu.....

La "búxola" d'aquells temps també estava dividida en quarts (l'escric així, com Abraham Cresques que era:"cartògraf i buxoler", "magistrum mapamundorum et buxolarum"..). L'accepció acceptada pel Diec amb "r" (i vulgarisme actual): és més tardana (brúxola 1389). En castellà apareix per primera vegada "brúxola" en Joan Boscà (català) el 1534 ...

Qué hi ha més a més maco que quedar a quarts de deu?

Reconec però que, "si barreges els dos idiomes"..ens és bastant merdé quedar amb algú...., Com he quedat en català o en castellà? Recordem l'hora i els quarts per separat, si hem quedat en castellà els quarts s'han de sumar a l'hora, si era en català, al revès. Tota la vida si he volgut quedar bè amb la gent, he hagut de de pensar en català, així en cas d'error, he arribat una hora abans!..

Amb els d'aquesta nova generació (incloc el meu nano) hi quedo amb xifres, com l'horari del tren o de l'avió, quedem a les 10:15, a les 10:30, a les 10:45...?

Expressions catalanes en les que s'ha fet una hipercorrecció (que no crec ad-hoc...)

"cap de setmana" traducció de "week end",

S'hauria de traduir per "final de setmana", no val dir que a certs calendaris, la setmana comença el diumenge. El "week end" era dissabte-diumenge i ara s'hi pot afegir el divendres tarda-vespre, si volem emprar "cap", caldria dir "capdevall de setmana" (al capdevall de la jornada lloc de repòs penso trobar)

Els anys 60 a l'Escola d'Enginyers teníem classe els dissabtes fins les 9 del vespre, recordo que l'Eduard Admetlla em passava a recollir per l'escola per anar a esquiar a Andorra, ells a Esade feien "setmana Anglesa", els anglesos tenien el "week end" que per sort també ens van encomanar Els bancs no treballaven els week ends, però cada dia estaven oberts fins les cinc de la tarda, descomptant el petit break del lunch (dos fulls d'enciam sobre una llesca de pa anglès amb un té amb llet)

"Cap" ha tingut, té i tindrà sempre, el sentit de primer (el cap és lo més important que tenim), cap-de-vila (primer home de la vila), cap d'any (primer dia de l'any i el meu sant, no val dir que la revetlla és el 31), cap i cua, al cap i a la fi, ens mullem de "cap a peus", encara que els castellans es mullen de "pies a cabeza", deu ploure al revès...

Si es vol definir amb "cap" allà on acaba una cosa (una corda té dos caps) cal afegir-hi un determinat (al cap del carrer, al capdavant de la jornada),

"en comptes de" el faig servir ja que no és una traducció del castellà, més aviat és "valencianet"

"tant mateix" per "desde luego" (l'he vist traduït per: des de lloc o des de lueg)

"desde luego" jo ho canvio a "per descomptat", si ho traduïm per "tant mateix" estem expressant un matís una mica diferent, equivalent en certs casos a tota una frase en castellà. (y ya que estamos aquí y teniendo en cuenta lo dicho, sería aconsejable hacer..., -), que es molt més que dir "desde luego" que equivaldria al castellà: - "es evidente que no queda otra solución.."

"m'he assabentat" per "me he enterado"

Crec que "me he enterado" s'ha de traduir per: "he sentit", "m'han dit", (ha arribat al meu magí, sense fer cap esforç), molta gent ho tradueix per – "m'he assabentat"- que és una paraula molt maca però que té diferent matís implica que he hagut de fer algun tipus d'esforç en aquest coneixement

"tant se val" per "no importa, tanto da"

Crec que "no importa, tanto da", si no hi ha comparació entre dues coses o fets, s'ha de traduir per "tant és", "tant se val" d'antuvi, era molt més ric ja que tot i equivaldre també el: "no importa, tanto da", al mateix temps feies una comparació o exposició de dues coses oposades (tant se val blanc com negre, tant se val que ho facis com que no ho facis), és a dir, antigament indicava: que preferies que tingués lloc, aquella cosa que no t'importava d'ambdues

"seix", al lletrejar les xifres catalanes per telèfon o per ràdio

Encara que la meva neboda, l'Helèna no em doni la raó, quan la banda passant disminueix (al parlar per una línia amb poca qualitat, per telèfon o per ràdio, o quan et fas gran i sordeges) al lletrejar les xifres catalanes per telèfon o per ràdio, es confonen el "cinq" i el "sis", cosa que no passa amb les xifres en castellà, però sí amb els "sesenta" i "setenta" (recordeu en castellà els-hi cal repetir al Bingo: "seis-cero" o "siete-cero").

En alemany, encara que sembli mentida, es confonen el "zwai" i el "drai", i en Jordi Forch em va explicar que per pal·liar-ho diuen "zwo".

Proposo que en català es faci servir "seix" al "lletrejar les xifres catalanes per telèfon o per ràdio", que es distingeix perfectament del "cinc" i a més a més a més té molts precedents: "seixanta", "seixanté", "seixantejar", "seixantena", "seixantenni", "seixanter", seixantí" i potser fins i tot "seixantó"